

Załącznik 3

AUTOREFERAT

PRZEDSTAWIAJĄCY OPIS DOROBKU I OSIĄGNIĘĆ W PRACY NAUKOWO- BADAWCZEJ W JĘZYKU POLSKIM

dr Renata Pęciak

Katedra Ekonomii

Wydział Ekonomii

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Katowice 2019

Spis treści

1. Imię i nazwisko	3
2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe - z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej	3
3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych	3
4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.):	
4.1. Tytuł osiągnięcia naukowego	4
4.2. Autor, tytuł publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzent wydawniczy	4
4.3. Omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników	4
5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych	14
5.1. Charakterystyka merytoryczna dorobku publikacyjnego	14
5.2. Charakterystyka aktywności naukowo-badawczej	22
5.3. Charakterystyka ilościowa dorobku publikacyjnego	23
6. Omówienie działalności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej	24

1. Imię i nazwisko

Renata Pęciak

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe

- 2003 r. Stopień doktora nauk ekonomicznych (dyscyplina: ekonomia, specjalność: ekonomia) nadany uchwałą Rady Wydziału Nauk Ekonomicznych Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach z dn. 23 stycznia 2003 r., na podstawie rozprawy pt. *Liberalizm ekonomiczny w teorii Jeana-Baptiste'y Saya* napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Urszuli Zagóry-Jonszty (recenzenci: prof. dr hab. Wanda Sułkowska, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, prof. dr hab. Henryk Przybylski, Akademia Ekonomiczna im. Karola Adamieckiego w Katowicach)
- Rozprawa nagrodzona w 2004 r. nagrodą Rektora Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach - Nagroda zespołowa stopnia drugiego za rozwój naukowy, w tym za wyróżniającą się pracę doktorską
- 2000 r. Trzysemestralne studia podyplomowe z zakresu zarządzania terytorialnego (D.E.S.S. en Management Territorial) i uzyskanie stopnia Grade de Mastaire na podstawie Diplôme d'Études Supérieures Spécialisées en Gestion et administration des collectivités locales (Dyplom Studiów Wyższych Specjalistycznych z zakresu zarządzania terytorialnego i administracji publicznej); studia prowadzone przez Université de Lille 1 i Wydział Ekonomii Akademii Ekonomicznej w Krakowie
- 1998-2002 r. Studia doktoranckie na Wydziale Ekonomii Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach
- 1997 r. Dyplom z dn. 28 czerwca 1997 r. studiów wyższych École Internationale des Sciences Politiques (Międzynarodowa Szkoła Nauk Politycznych) Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach poświadczający uzyskanie tytułu magistra politologii i nauk społecznych
- 1994 r. Dyplom z dn. 17 czerwca 1994 r. Nauczycielskiego Kolegium Języków Obcych przy Uniwersytecie Śląskim Wydział w Cieszynie - sekcja języka francuskiego

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

- Od 1 marca 2003 r. do 30 września 2003 r. stanowisko asystenta w Katedrze Ekonomii na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach (do 1 października 2010 r. Akademia Ekonomiczna im. Karola Adamieckiego w Katowicach)
- Od 1 października 2003 r. stanowisko adiunkta w Katedrze Ekonomii na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.)

4.1. Tytuł osiągnięcia naukowego

Monografia naukowa pt.

Francuskie podejście regulacyjne we współczesnej teorii ekonomii

4.2. Autor, tytuł publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy

Renata Pęciak, *Francuskie podejście regulacyjne we współczesnej teorii ekonomii*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice 2019, stron 236, ISBN 978-83-7875-526-5, e-ISBN 978-83-7875-527-2

Recenzent wydawniczy:

Prof. dr hab. Janina-Godłów Legiędź, Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Ekonomii, Katedra Mikroekonomii

4.3. Omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników

Uzasadnienie wyboru problematyki badawczej

Problematyka badawcza monografii, którą wskazuję jako główne osiągnięcie naukowe obejmuje obszar nauk społecznych, dziedzinę nauk ekonomicznych, dyscyplinę ekonomię, a w sposób szczególny współczesną teorię ekonomiczną.

Kryzys gospodarczy z lat 2007/2008 r., często interpretowany jako skutek nadmiernej liberalizacji, deregulacji (zwłaszcza rynków finansowych), a także wiary w samoczynnie dostrajający się mechanizm rynkowy, nie był początkiem debaty dotyczącej problemów teorii ekonomii. Pogłębił on jednak trwającą dyskusję dotyczącą przydatności i aktualności poszczególnych kierunków ekonomicznych, a także niedostosowania teorii ekonomicznych do współczesnych problemów natury ekonomicznej, społecznej czy ekologicznej. Dominująca w naukach ekonomicznych ekonomia głównego nurtu przyjęła rygorystyczne założenia oparte na aksjomatach ekonomii neoklasycznej. Aksjomaty odwołujące się do uniwersalnych praw fundamentalizmu rynkowego wyizolowały gospodarkę i jednostkę z wielowymiarowego życia społecznego i otoczenia instytucjonalnego. W obliczu dynamicznych zjawisk globalnych i procesów, jakie zachodzą we współczesnych gospodarkach, a także dylematów, przed którymi stoi teoria ekonomiczna, coraz wyraźniejsze stają się wpływy ekonomii heterodoksyjnej. Na gruncie heterodoksji pojawiają się postulaty pluralizmu, oparcia teorii na bardziej racjonalnych założeniach oraz otwierania się ekonomii na heterogeniczne idee. Stopniowo ekonomia odchodzi od mechanistycznego ujmowania procesów gospodarczych i zaczyna traktować gospodarkę jako złożony i dynamiczny system. Umacnianie się ekonomii heterodoksyjnej, zwłaszcza ekonomii instytucjonalnej, stało się inspiracją do badań nad rozwijającym się we współczesnej ekonomii francuskiej kierunkiem myślenia ekonomicznego, jakim jest podejście regulacyjne.

Geneza podejścia regulacyjnego jest związana z koniunkturą gospodarczą lat 70. XX w., będącą konsekwencją kryzysów, które wstrząsnęły gospodarkami wysoko rozwiniętymi. Program badawczy regulacjonistów krystalizował się w odpowiedzi na wyzwanie na gruncie teorii i praktyki ekonomicznej, którym było poszukiwanie wyjaśnienia przyczyn przejścia

gospodarek kapitalistycznych z dynamicznego powojennego wzrostu gospodarczego do kryzysu. Aspiracją pierwszych regulacjonistów było stworzenie teorii, która stanowiłaby alternatywę dla neoklasycznej teorii równowagi ogólnej.

Podejście regulacyjne można traktować jako szeroki kierunek, w ramach którego w różnych okresach ukonstytuowało się kilka szkół ekonomicznych. Najbardziej znana, szkoła paryska, wyznacza kierunek rozwoju tego podejścia. Monografia stanowi pogłębione studium teoretyczne podejścia regulacyjnego w ujęciu tej szkoły. W polskim piśmiennictwie ekonomicznym nie ma publikacji o charakterze monograficznym, która w sposób kompleksowy i systematyczny prezentowałaby dorobek regulacjonistów; również publikacje o charakterze przyczynkarskim stanowią rzadkość.

Badania literaturowe wykazały, że było kilka inspiracji teoretycznych podejścia regulacyjnego, a sam dorobek regulacjonistów jest obecnie rozproszony. Punktem wyjścia dla programu badawczego francuskich ekonomistów był marksizm. Stopniowo jednak coraz bardziej oczywiste stawały się wpływy innych heterodoksyjnych kierunków ekonomicznego myślenia, szczególnie postkeynesizmu oraz instytucjonalizmu.

W przypadku podejścia regulacyjnego można mówić o braku spójności terminologicznej. W publikacjach zamiennie pojawiają się wyrażenia teoria regulacji, podejście regulacyjne, a także szkoła regulacji. Praktyka ta dotyczy zarówno czołowych regulacjonistów, jak również badaczy i komentatorów niezwiązanych z tym podejściem. Brak konsekwencji terminologicznej wprowadza wiele niejasności i rodzi również pytanie, czy regulacjoniści zaproponowali zwartą i spójną teorię ekonomiczną.

Rosnąca liczba publikacji naukowych, w których procesy ekonomiczne są analizowane z perspektywy podejścia regulacyjnego sugeruje wzrost zainteresowania tym kierunkiem. Jednak zainteresowanie to rzadko wykracza poza granice Francji i kierunek nadal pozostaje mocno osadzony w ekonomii francuskiej.

Wskazane dylematy, które można traktować w kategorii luk poznawczych, metodologicznych i terminologicznych, pozwoliły na sformułowanie następujących pytań badawczych:

- Na czym polega specyfika i oryginalność podejścia regulacyjnego?
- Czy w przypadku omawianego kierunku zasadne jest używanie sformułowania teoria regulacji i czy regulacjoniści stworzyli teorię sensu stricto?
- Czy z perspektywy czasu można mówić o trwałości tego kierunku i perspektywach umacniania programu badawczego?

Poddanie procedurze badawczej tych pytań ma pozwolić wypełnić wskazane luki badawcze.

Cel monografii i teza badawcza

Podjęte badania mają usystematyzować wiedzę na temat szeroko pojętego podejścia regulacyjnego, w ramach którego można wskazać kilka różnych szkół, z paryską szkołą jako wiodącą. Cel główny skupia się na prezentacji dorobku teoretycznego podejścia regulacyjnego w ujęciu szkoły paryskiej. Celem teoriopoznawczym jest wyjaśnienie ewolucji programu badawczego paryskich regulacjonistów. Zaproponowana periodyzacja szkoły ma z jednej strony wykazać ewolucję programu badawczego regulacjonistów, a z drugiej wskazać kierunki badań, w których zmierza francuskie podejście regulacyjne. Celem utylitarnym jest próba uporządkowania terminologicznego, a w konsekwencji zaproponowanie odpowiedniej terminologii.

Przyjęta w monografii teza badawcza została sformułowana w następujący sposób: Francuskie podejście regulacyjne znajduje się *in statu nascendi* i nadal się rozwija,

a prezentowany przez regulacjonistów kierunek ekonomiczny stanowi raczej ulegający ewolucji program badawczy, który pozwala na alternatywną wobec głównonurtowej analizę współczesnych gospodarek kapitalistycznych niż zwartą teorię ekonomiczną.

Zakres merytoryczny badań obejmuje dorobek naukowy i program badawczy podejścia regulacyjnego, przede wszystkim w interpretacji paryskiej szkoły regulacji. Zakres czasowy badań obejmuje okres od publikacji pierwszych prac, w których zjawiska społeczno-gospodarcze poddano badaniom z perspektywy regulacyjnej, tj. od lat 70. XX w., do najnowszych badań regulacjonistów.

Perspektywa czterech dekad prac badawczych pozwala zbadać ewolucję programu badawczego regulacjonistów, a także podjąć próbę retrospektywnej oceny ich najważniejszych osiągnięć naukowych.

Wykorzystane źródła

Podejście regulacyjne rozwija się głównie w ekonomii francuskiej, dlatego zdecydowaną większość literatury stanowią materiały źródłowe, głównie oryginalne prace regulacjonistów, ale również opracowania będące komentarzem bądź interpretacją ich dorobku naukowego. Odwołanie się do znaczącej liczby pozycji bibliograficznych, głównie francuskojęzycznych, ale również anglojęzycznych, było możliwe dzięki otwartemu dostępowi elektronicznemu do wielu czasopism i publikacji.

Opis struktury monografii

Przedstawionym celom i przyjętej tezie badawczej podporządkowano układ monografii, która składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów oraz zakończenia, w którym sformułowano wnioski.

W rozdziale pierwszym, o charakterze eksplikacyjnym, w sposób systematyczny dokonano interpretacji pojęcia regulacja, z punktu widzenia różnych obszarów nauk i dyscyplin naukowych: od fizyki, przez termodynamikę, cybernetykę, biologię, psychologię, kognitywistkę do ekonomii. Bardzo ogólnie termin regulacja może oznaczać sposób, w jakim ewolucje elementów systemu dostosowują się do funkcjonowania całości. Z punktu widzenia nauk ekonomicznych wskazano dwie interpretacje kategorii regulacji: zaproponowaną przez tradycyjną ekonomię angloamerykańską oraz przyjętą w podejściu regulacyjnym. W pierwszej interpretacji, na gruncie ekonomii angloamerykańskiej, regulacja jest rozumiana jako publiczna regulacja gospodarcza w systemie gospodarki rynkowej. Celem jej nie jest zastąpienie mechanizmu rynkowego, lecz usprawnienie funkcji koordynacyjno-optymalizacyjnych. W ujęciu wąskim regulacja oznacza zasady prawne stanowione przez suwerenne państwo, a w ujęciu szerokim odnosi się do wszelkich form interwencji państwa w domenę gospodarki, mechanizmów społecznej kontroli bądź mechanizmów oddziałujących na wszelkie aspekty zachowania podmiotów gospodarczych. W podejściu regulacyjnym termin regulacja wykracza poza ekonomiczną rolę państwa w gospodarce czy błędy rynku w zakresie koordynowania procesów alokacyjnych. Regulacja jest traktowana jako zespół mechanizmów zmierzających do reprodukcji całego systemu kapitalistycznego, z uwzględnieniem struktur ekonomicznych i form społecznych.

Geneza podejścia regulacyjnego oraz analiza porównawcza programów badawczych szkół, które przyjęły podobne ujęcie zjawisk społeczno-gospodarczych są przedmiotem badań rozdziału drugiego. Katalizatorem narodzin podejścia regulacyjnego była specyficzna koniunktura gospodarcza przełomu lat 60. i 70. XX w., a także specyficzna koniunktura teoretyczna. W okresie powojennym światową gospodarkę cechowała ekspansja i długookresowa prosperita (tzw. *golden age of capitalism*). Specyficzne, zwłaszcza w państwach uprzemysłowionych, warunki społeczno-gospodarcze umożliwiły dynamiczny

i trwały wzrost, któremu towarzyszyły rozwój i poprawa dobrobytu społecznego. Wskazanie momentu przełomowego dla zatrzymania powojennego boomu gospodarczego jest dosyć trudne, ale to 1973 rok, w którym wybuchł pierwszy kryzys energetyczny przeszedł do annałów historii stając się cezurą dla ponad trzydziestoletniego dynamicznego wzrostu. Gwałtowne załamanie doprowadziło do bezprecedensowej w historii gospodarczej stagflacji. Zjawisko to poddało w wątpliwość założenia dominującej wówczas teorii keynesistowskiej, a jednocześnie wykazało ograniczone możliwości eksplanacyjne teorii neoklasycznej. Próba reinterpretacji istniejącej teorii ekonomicznej, która stanowiłaby wyjaśnienie przyczyn przejścia z dynamicznego wzrostu gospodarczego do głębokiego kryzysu bez odwoływania się do szoków zewnętrznych, jakimi były szoki energetyczne, stanowi punkt wyjścia narodzin podejścia regulacyjnego.

Podejście regulacyjne pojawiło jako całkowicie francuski fenomen. Regulacja systemu gospodarki kapitalistycznej stała się przedmiotem badań prowadzonych niezależnie przez trzy zespoły badaczy skupionych wokół Paula Boccary (w szkole marksistowskiej), Gérarda Destanne'a de Bernisa (w szkole z Grenoble), a także wokół Michela Aglietty i Roberta Boyera (w szkole paryskiej). Celem było wyjaśnienie warunków długookresowej stabilności systemu kapitalistycznego. Szkoły, które rozwinęły się w ramach tego podejścia poza Francją (zachodniemiecka, amsterdamska, nordycka oraz Społeczna Struktura Akumulacji) inspiracje czerpały ze szkoły paryskiej. Jako wspólne założenia metodologiczne przyjęto, że zjawiska ekonomiczne, które są społecznie i historycznie zdeterminowane, kształtują się pod wpływem sprzecznych lub konfliktogennych stosunków społecznych. Przyjęto również specyficzne rozumienie regulacji interpretowanej jako dostosowania instytucjonalne systemu ekonomicznego i społecznego, w których zasadnicze znaczenie przypisano dynamice zmian ekonomicznych.

W rozdziale trzecim, przyjmując perspektywę historyczną, wyjaśniono genezę szkoły paryskiej oraz przyjętą przez nią aparaturę pojęciową. Pierwsze koncepty bazowe, m.in. sposób produkcji czy system akumulacji, zostały zaczerpnięte z teorii marksowskiej. Za Marksem regulacjonisci przyjęli również tezę o wewnętrznych sprzecznościach systemu kapitalistycznego. Aby wyjaśnić mechanizm długookresowej stabilności gospodarki, wprowadzili pojęcie sposobu regulacji rozumianego jako zespół procedur, instytucji oraz wzorów zachowań zbiorowych i indywidualnych, który za pośrednictwem podstawowych form instytucjonalnych zmniejsza istniejące sprzeczności społeczne i kształtuje względnie trwałe i stabilny system gospodarki kapitalistycznej. Sposób regulacji stanowił wypadkową systemu akumulacji (w późniejszych badaniach utożsamionego z systemem wzrostu gospodarczego) oraz form instytucjonalnych rozumianych jako każdą kodyfikację jednego bądź wielu podstawowych stosunków społecznych. Formy instytucjonalne zależą od dominującego w danym systemie społeczno-gospodarczym sposobu produkcji i odgrywają szczególną rolę w dynamice procesów gospodarczych. Wśród najważniejszych regulacjonistów wskazali pięć form związanych z systemem finansowym, stosunkami płacowymi, konkurencją, systemem międzynarodowym oraz państwem. Wyeksponowanie kategorii form instytucjonalnych przesunęło zainteresowanie regulacjonistów na ujęcie instytucjonalne.

W rozdziale czwartym zaprezentowano pierwsze, i w zasadzie najważniejsze, wyniki badań paryskiej szkoły. Obok wskazania rodzajów regulacji oraz wyjaśnienia istoty fordyzmu jako motoru wzrostu gospodarczego *golden age of capitalism*, celem rozdziału była prezentacja przyjętej przez regulacjonistów typologii kryzysów, a także interpretacja kryzysu z lat 70. jako kryzysu sposobu regulacji.

Badania empiryczne dotyczące kształtowania się płac nominalnych, płac realnych i kosztów życia, a także analiza zmian w stosunkach płacowych (rozumianych jako stosunek społeczny, który obejmuje sposób wykorzystania i reprodukcji siły roboczej oraz relacje

między produkcją a konsumpcją) we Francji w okresie od XVII do XX w. pozwoliły regulacjonistom zaobserwować znaczące przeobrażenia w sposobie regulacji gospodarki, a także pewne prawidłowości. Prawidłowości te doprowadziły regulacjonistów do wyróżnienia czterech rodzajów regulacji: regulacji dawnego typu, regulacji konkurencyjnej, zmodyfikowanej regulacji konkurencyjnej oraz regulacji monopolistycznej.

Zdaniem regulacjonistów kluczem do wyjaśnienia przejścia z dynamicznego wzrostu gospodarczego do kryzysu było zrozumienie mechanizmu *golden age of capitalism*, który powiązali z fordowskim systemem produkcji. System fordowski był rezultatem pogłębiania taylorowskich zasad organizacji pracy, systemu produkcyjnego opartego na mechanizacji procesu produkcji oraz realizacji keynesistowskiej polityki makroekonomicznej. Efektem masowej produkcji wspartej rosnącą produktywności była systematyczna redystrybucja zysków, przekładająca się na regularny wzrost dochodów, wzrost siły nabywczej społeczeństwa i wzrost efektywnego popytu. Cały proces endogenicznego wzrostu charakteryzował się trwałą poprawą produktywności, dystrybucją dochodów, rosnącymi płacami realnymi, niską stopą bezrobocia i wysokim poziomem inwestycji. Mechanizm ten stał się swoistym *perpetuum mobile* wzrostu gospodarczego.

W ujęciu regulacjonistów fordyzm traktowany był jednak szerzej – jako sposób społecznej i ekonomicznej regulacji oparty na specyficznej konfiguracji form instytucjonalnych, w której szczególną rolę odgrywały stosunki płacowe. Stosunki płacowe rozumiane również jako zespół instytucji determinowały stosunki między pracodawcami a pracownikami na poziomie makro, mezo i mikroekonomicznym. Kompromis między pracą a kapitałem, w ramach którego pracownicy partycypowali w podziale zysków produkcyjnych będących efektem wzrostu produktywności stanowił podstawę tego systemu. Trwałość i stabilność istniejącego kompromisu generowały wzrost popytu konsumpcyjnego, który absorbował rosnącą w wyniku rozszerzania możliwości wytwórczych produkcję, a państwo opiekuńcze gwarantowało solidarność międzypokoleniową i indywidualną. Wyniki badań regulacjonistów potwierdzały, że formy instytucjonalne oraz ich specyficzny układ odegrały zasadniczą rolę zarówno w mechanizmie fordowskiego wzrostu, jak i kryzysu lat 70.

Celem rozdziału piątego było wskazanie kierunków rozwoju programu badawczego paryskiej szkoły regulacji. Gruntowna analiza tematyki prac badawczych prowadzonych od lat 70. pozwoliła zidentyfikować najważniejsze kierunki badań. Formy instytucjonalne rozumiane jako konstrukt społeczny będący wynikiem zinstytucjonalizowanych kompromisów pełnią fundamentalną rolę w badaniach regulacjonistów. Wyjaśnienie rozumienia instytucji i ich znaczenia w procesach gospodarczych w podejściu regulacyjnym wymagało wyjaśnienia rozumienia kategorii instytucji z perspektywy ekonomii instytucjonalnej. Ważnym kierunkiem badań regulacjonistów jest poszukiwanie nowego sposobu regulacji, który pozwoliłby, podobnie jak fordyzm w okresie *golden age of capitalism*, wygenerować warunki długookresowego wzrostu. Poszukiwanie spójnych warunków wzrostu doprowadziło regulacjonistów do sformułowania hipotezy zakładającej różnorodność kapitalizmów. W ostatniej części rozdziału przedstawiono najnowsze badania szkoły, które łączą ekonomię z polityką.

Ostatni, szósty rozdział jest próbą analizy krytycznej i prospektywnej paryskiego podejścia regulacyjnego. W rozdziale tym zaproponowano periodyzację ewolucji programu badawczego paryskich regulacjonistów, a także wskazano najważniejsze dylematy odnoszące się do kwestii terminologicznych oraz epistemologiczno-metodologicznych, przed którymi stoi paryska szkoła regulacji.

Osiągnięte wyniki badań

Jako najważniejsze wyniki badań wskazać mogą:

1. Interpretacja pojęcia regulacji we francuskim podejściu i w ujęciu ekonomii angloamerykańskiej

W ujęciu francuskim regulacja wykracza poza formy regulacyjnego oddziaływania państwa na proces gospodarczy, a także poza wymiar stricte ekonomiczny prezentowany przez ekonomię angloamerykańską. Regulacja w ujęciu regulacjonistów jest rozumiana jako zespół mechanizmów, które oddziałują na reprodukcję systemu obejmującego zarówno struktury ekonomiczne, jak i obowiązujące stosunki społeczne bądź też jako połączenie specyficznych dostosowań ekonomicznych związanych z konfiguracją stosunków społecznych, form instytucjonalnych oraz istniejących struktur społecznych. Regulacja obejmuje wszelkie działania, których celem jest dynamiczny proces dostosowania produkcji i popytu społecznego. Pojęcie to zawiera zarówno realizowaną przez państwo celową regulację, która oddziałuje na zachowania podmiotów gospodarczych, regulację rynkową, ale również szeroko pojmowane dostosowywanie instytucjonalne systemu ekonomicznego i społecznego.

2. Zasadność wyrażenia francuskie podejście regulacyjne i utożsamiania go ze szkołą paryską

Badania wykazały, że wyrażenie francuskie podejście regulacyjne w odniesieniu do szkoły paryskiej jest w pewnym sensie skrótem myślowym, ale całkowicie uzasadnionym. Już pod koniec lat 70. szkoła paryska, której podstawy teoretyczne położył Michel Aglietta, szybko zmarginalizowała dwie pozostałe szkoły francuskie, a obecnie rozwija się jedynie szkoła paryska. Szkoła ta stanowi trzon podejścia regulacyjnego; nie tylko jest najbardziej znana, ale stworzyła również najbardziej spójny program badawczy, który wyznacza kierunek rozwoju badań podejścia regulacyjnego.

Największy wpływ intelektualny na szkoły, które narodziły się w ramach tego podejścia poza granicami Francji wywarli paryscy regulacjoniści. Szkoły te sięgały do dorobku regulacjonistów przyjmując paryską interpretację regulacji, jednak ich programy ewoluowały w innych kierunkach. Większość z nich rozwija odrębne badania, a obecnie jedynie amerykańska radykalna szkoła Społecznej Struktury Akumulacji prezentuje zbieżne (choć nie identyczne) do szkoły paryskiej podejście do procesów gospodarczych.

Francuskie podejście regulacyjne, a nawet szerzej podejście regulacyjne, łączy się więc zasadniczo z dorobkiem teoretycznym paryskiej szkoły regulacji.

3. Wyniki pierwszych badań regulacjonistów zdeterminowały postrzeganie podejścia regulacyjnego

Pierwsze badania szkoły paryskiej pozwoliły zidentyfikować fordowski sposób regulacji, który generował warunki *golden age of capitalism* i długookresowy wzrost. System ten regulacjoniści wyjaśniali specyficzną konfiguracją form instytucjonalnych. Wyniki badań, które z fordowskiego sposobu regulacji zdeterminowanego określoną hierarchią form instytucjonalnych uczyniły siłą napędową gospodarek wysokorozwiniętych, są uznawane za największy sukces szkoły regulacji. Wyniki te są najbardziej znane, a jednocześnie często, w sposób nieuprawniony, utożsamiane ogólnie z programem badawczym paryskiej szkoły. Faktem jest, że zarówno w początkowym okresie badań, jak i w późniejszym, liczba publikacji i dyskusji dotyczących fordyzmu wewnątrz szkoły była olbrzymia. Niemniej jednak sprowadzenie programu badawczego szkoły paryskiej do fordyzmu jest błędną interpretacją i olbrzymim uproszczeniem, gdyż badania

regulacjonistów wykraczają poza fordowską interpretację systemu społeczno-gospodarczego.

Analiza porównawcza programów badawczych innych szkół rozwijających się w ramach podejścia regulacyjnego wykazała, że fordowski system był przedmiotem zainteresowania przede wszystkim szkoły paryskiej, a w zdecydowanie mniejszym stopniu innych szkół.

4. Interpretacja instytucji w ujęciu regulacjonistów: formy instytucjonalne jako wynik kompromisu zinstytucjonalizowanego

W porównaniu z instytucjonalizmem cechą dystynktywną podejścia regulacyjnego jest, inspirowane doktryną marksowską, akcentowanie sprzeczności i antagonizmów jako immanentnych dla systemu gospodarki kapitalistycznej. Regulacjoniści odrzucili przyjętą przez ekonomię neoklasyczną harmonię interesów realizowanych w warunkach doskonałej konkurencji, podkreślając istnienie sprzeczności oraz konfliktów w stosunkach między podmiotami. Zaproponowana przez regulacjonistów interpretacja instytucji, a dokładnie form instytucjonalnych, uwzględnia te fundamentalne sprzeczności. Podobnie jak inne kategorie związane z reprodukcją systemu społeczno-gospodarczego formy instytucjonalne są wynikiem stosunków opartych na sile między zorganizowanymi podmiotami społecznymi, których interesy są rozbieżne. Formy instytucjonalne stanowią kodyfikację podstawowych stosunków społecznych i są wynikiem zinstytucjonalizowanych kompromisów. Stanowią konstrukt społeczny, gdyż pojawiają się jako rezultat procesu mediacji, której celem jest rozwiązywanie istniejących konfliktów na drodze budowania kompromisów. Wynik konfliktu może przybrać różną formę. Czasami strony biorące udział w negocjacjach mogą ustalać między sobą porozumienia tworząc kontrakty bądź umowy prywatne (np. zbiorowe umowy pracy). Czasami wynik konfliktu ma dużo szerszy wymiar, wówczas kompromis między stronami staje się przedmiotem mediacji ze strony państwa albo jest przez niego narzucony; wówczas źródłem praw czy przepisów jest biurokracja będąca emanacją władzy wykonawczej i legislacyjnej, dysponująca kontrolą, prawem stosowania przymusu i prawem egzekwowania. Czasami wyłonienie się instytucji jest wynikiem działania intencjonalnego, np. w celu stabilizacji konfliktu bądź koordynacji działań (np. umowy między pracownikami a pracodawcami w systemie fordowskim). Czasami natomiast instytucje mogą zostać włączone do wspólnego systemu wartości bądź reprezentacji (procedur, norm społecznych, etc.).

Formy instytucjonalne pozwalają na regulację struktury społeczno-ekonomicznej, a także relatywną homogeniczność indywidualnych zachowań podmiotów ekonomicznych. Sprzyjają koordynacji działań bez względu na to, czy działania te powstają w sposób spontaniczny, w wyniku gry podmiotów gospodarczych, czy też z inicjatywy państwa. W danym okresie, dany sposób regulacji zależy od konfiguracji form instytucjonalnych, tj. układu instytucjonalnego, który determinuje specyfikę systemu społeczno-gospodarczego. Celem badań regulacjonistów jest zidentyfikowanie form instytucjonalnych, które pozwalają regulować kapitalizm, a także wyjaśnienie zależności i wzajemnych powiązań między formami instytucjonalnymi a dynamiką systemu kapitalistycznego, w którym endogeniczne zjawiska prowadzą do kryzysów.

5. Program badawczy regulacjonistów ulega ciągłej ewolucji

Próba syntetycznej periodyzacji szkoły paryskiej odzwierciedla ewolucję kierunku zmian programu badawczego na przestrzeni minionych dekad. W monografii wyodrębniono trzy generacje badań regulacjonistów:

1. Pierwsza generacja badań, która przypadła na przełom lat 60. i 70. XX w., była związana z implementacją terminu regulacji, przyjęciem aparatury pojęciowej

i określeniem pierwszego programu badawczego poświęconego analizie systemu fordowskiego oraz przyczynom rozpadu tego systemu. Ta generacja prac stworzyła fundamenty teoretyczne paryskiej szkoły regulacji. W tym okresie również szkoły regulacyjne zaczęły rozwijać się poza Francją.

2. W ramach drugiej generacji badań, rozpoczętych na przełomie lat 80. i 90., zaproponowano analizę komparatywną i historyczną włączając do programu badawczego nowe koncepcje teoretyczne. Badania skoncentrowały się na poszukiwaniu następcy systemu fordowskiego, który stworzyłby warunki instytucjonalne gwarantujące trwałą akumulację, na analizie różnorodności historycznie obserwowanych systemów akumulacji, a także na wyjaśnianiu dostosowań form instytucjonalnych.
3. Na przełomie XX i XXI w. stopniowo wyłoniła się trzecia generacja badań, którą cechuje silny wpływ instytucjonalizmu. W badaniach regulacji wyeksponowali zmiany instytucjonalne w różnych systemach kapitalistycznych, mechanizmy kształtowania hierarchii form instytucjonalnych oraz komplementarność form instytucjonalnych, która wpływa na spójność układu instytucjonalnego. Obszar badań uległ rozszerzeniu m.in. na ewolucję form instytucjonalnych, relacje między ekonomią a polityką, a także między polityką a formami instytucjonalnymi.

Badania pozwoliły wykazać, że regulacjoniści dokonali zasadniczej korekty początkowych ram teoretycznych. Aparat pojęciowy użyteczny do interpretacji wzrostu i kryzysu systemu fordowskiego okazał się niewystarczający do analizy nowych procesów i zjawisk społeczno-gospodarczych. Pomimo że fundamentalna aparatura pojęciowa zasadniczo odwołuje się do tych samych koncepcji bazowych, ciągłej ewolucji ulegają program teoretyczny regulacjonistów, obszar badawczy i terminologia. Znaczący wpływ na proces ewolucji programu regulacjonistów ma przenikanie się różnych teorii heterodoksyjnych: na początku marksizmu i szkoły Annales, następnie wpływów postkeynesistów, instytucjonalistów, a w późniejszym okresie również ekonomii ewolucyjnej. Program badawczy szkoły paryskiej został wzbogacony o nowe obszary badawcze, w których uwzględniono nie tylko przemiany systemu fordowskiego, ale również nowe rodzące się zjawiska i nowe teorie ekonomiczne.

6. Dylematy epistemologiczno-metodologiczne

Synonimiczne traktowanie pojęć program, podejście, szkoła i teoria rodzi wiele niejednoznaczności. W opracowaniach naukowych dotyczących podejścia regulacyjnego pojawiają się wzmianki dotyczące braku spójności terminologicznej, zwłaszcza w odniesieniu do wyrażenia podejście i teoria regulacji, jednak jak dotąd nie podjęto tej kwestii w sposób przeglądowy i systematyczny.

Badania podjęte w monografii wykazały, że w przypadku paryskiej szkoły można mówić o szkole myślenia ekonomicznego. Świadczy o tym z jednej strony ogólny konsensus wśród badaczy dotyczący aparatury pojęciowej, przedmiotu, programu i metody badań, a z drugiej działania podejmowane na rzecz instytucjonalizacji szkoły.

Paryski kierunek nie zaprezentował jednak systematycznego opisu fundamentalnych współzależności występujących w gospodarce, nie stworzył spójnego systemu teoretycznego ani nie dostarczył spójnej teorii ekonomicznej. Powinien być więc postrzegany raczej jako podejście badawcze. W ramach tego podejścia badacze przyjęli wspólny sposób pojmowania świata oraz wspólne naukowe podejście. Dostarcza ono narzędzi badawczych pozwalających zrozumieć mechanizmy determinujące kształtowanie się stosunków społeczno-gospodarczych.

Z punktu widzenia metodologicznego, podejście regulacyjne prezentowane przez szkołę paryską może być też traktowane jako program badawczy w sensie Imre Lakatosa. Nowe pytania badawcze, które przybliżają regulacjonistów do teorii można interpretować jako progresywny (postępowy) program badawczy, zaś rozbudowa i modyfikacja konceptów bazowych, np. form instytucjonalnych, ich hierarchiczności i komplementarności czy idea różnorodności kapitalizmów, z punktu widzenia metodologicznego łączy się z koncepcją narastania wiedzy, prowadząc do kumulatywnego rozwoju programu badawczego regulacjonistów. Paryskie podejście regulacyjne należy więc traktować jako ciągły program badawczy oparty na serii pytań badawczych dotyczących regulacji reprodukcji kapitalistycznej, a nie zwarty system teoretyczny czy skończoną teorię, która mogłaby stanowić alternatywę dla dużo bardziej ambitnych teorii np. neoklasycznej czy keynesistowskiej.

Znaczenie badań dla teorii ekonomii

Dokonując podsumowania najważniejszych osiągnięć naukowych zawartych w monografii, posiadających walory oryginalności, mogę wskazać:

- I. Monografia jest pierwszym opracowaniem zwartym, które w piśmiennictwie polskim w sposób systematyczny i kompleksowy prezentuje dorobek podejścia regulacyjnego i program badawczy szkoły paryskiej.

Monografia dostarcza wiedzy o alternatywnym, praktycznie nieznanym w Polsce podejściu do badań zjawisk społeczno-gospodarczych rozwijającym się w nurcie ekonomii heterodoksyjnej. Prezentuje kwestie nie poddane wcześniej systematycznej analizie. W piśmiennictwie francuskim i angloamerykańskim istnieją zwarte publikacje omawiające i komentujące dorobek podejścia regulacyjnego (np. badania B. Jessopa czy B. Jessopa i N.-L. Suma), ale analizy te przyjmują inną perspektywę niż zaprezentowana w monografii. Ani ewolucja programu badawczego, ani periodyzacja podejścia regulacyjnego nie były przedmiotem opracowań zwartych.

- II. Oryginalny wkład do teorii ekonomii stanowią odpowiedzi na postawione na wstępie pytania badawcze.

W odniesieniu do oryginalności podejścia regulacyjnego

W monografii wykazano, że program badawczy regulacjonistów nie stanowi wyłącznie inkorporacji wyników badań osiągniętych na gruncie innych szkół. Oryginalna jest interpretacja pojęcia regulacji, a także zaproponowane narzędzia badawcze, w których szczególną rolę odgrywają specyficznie zdefiniowane formy instytucjonalne oraz ich hierarchia i komplementarności w układzie społeczno-gospodarczym. Regulacjoniści umieszczając swoje badania w szerokim kontekście społecznym i instytucjonalnym proponują alternatywny program badawczy, który wzbogaca współczesną teorię ekonomii o nowe ujęcie i nowe interpretacje, a przede wszystkim o analizę, która przybliży teorię ekonomii do rzeczywistości gospodarczej. Propozycja regulacjonistów stanowi oryginalny wkład do krytyki (nadal) dominującej ekonomii neoklasycznej i wzbogacenie osiągnięć współczesnej heterodoksji.

W odniesieniu do pytania czy sformułowanie teoria regulacji jest zasadne i czy regulacjoniści stworzyli teorię sensu stricto

Aspiracją regulacjonistów w latach 70. było stworzenie alternatywnego dla ekonomii neoklasycznej paradygmatu. Przeprowadzone badania wykazały, że francuskim regulacjonistom nie udało się stworzyć ani alternatywnego paradygmatu, ani nawet alternatywnej teorii ekonomicznej. Proponowane przez nich podejście nie jest

monolitycznym systemem teoretycznym ani spójną teorią ekonomiczną, lecz raczej szerokim programem badawczym w sensie Imre Lakatosa. Wprowadzenie konsekwentnej terminologii pozwoliłoby na lepsze rozumienie i percepcję podejścia regulacyjnego.

W odniesieniu do pytania o trwałość i perspektywy umacniania programu badawczego paryskich regulacjonistów?

Proces ewolucji programu badawczego regulacjonistów sprawił, że podejście regulacyjne cieszy się rosnącą popularnością i dużym zainteresowaniem wynikającym m.in. z możliwości implikacji teoretycznych i empirycznych na różnych poziomach analizy. O wzroście popularności świadczy rosnąca liczba publikacji naukowych inspirowanych programem badawczym regulacjonistów, a także podejmowanie prób formalnej instytucjonalizacji tego kierunku. Propozycja regulacjonistów wciąż jednak jest mało rozpowszechniona, a przede wszystkim mocno osadzona w ekonomii francuskiej. Wśród przyczyn tego stanu rzeczy można wskazać m.in. słabości i ograniczenia proponowanego programu badawczego, któremu nie towarzyszy ani konwergencja teoretyczna, ani metodologiczna, ani również terminologiczna. Inne słabości wynikają z wielowymiarowości zainteresowań regulacjonistów, zbyt szerokiego podejścia do badań, braku rygorystyki teoretycznej oraz z dużego rozproszenia obszaru badawczego.

Odpowiedzi na postawione pytania badawcze, pozwalają wypełnić lukę badawczą na płaszczyźnie poznawczej, metodologicznej i terminologicznej.

Na płaszczyźnie poznawczej walory oryginalności odnoszą się do:

- usystematyzowania wiedzy dotyczącej podejścia regulacyjnego ze wskazaniem szkół i kierunków ich rozwoju;
- usystematyzowania wiedzy dotyczącej programu badawczego w ujęciu szkoły paryskiej;
- prezentacji ewolucji programu badawczego i kierunku rozwoju badań szkoły paryskiej;
- dokonania periodyzacji programu badawczego szkoły paryskiej na trzy generacje badań;
- dokonania syntetycznej konceptualizacji terminu regulacja w ujęciu szkoły paryskiej oraz w interpretacji standardowej ekonomii angloamerykańskiej;
- dokonania analizy porównawczej pojęcia instytucji z punktu widzenia szkoły paryskiej i nurtu instytucjonalnego ze wskazaniem na najważniejsze różnice.

Na płaszczyźnie metodologiczno-terminologicznej jako osiągnięcie naukowe mające walory oryginalności (jako oryginalny wkład) mogą wskazać:

- prezentację literatury dotyczącej podejścia regulacyjnego;
- usystematyzowanie dorobku podejścia regulacyjnego, szczególnie szkoły paryskiej;
- uporządkowanie terminologii dotyczącej pojęć teoria regulacji, podejście regulacyjne, a także szkoła regulacji;
- wykazanie, że badany kierunek ekonomicznego myślenia stanowi podejście i szkołę, a nie zwartą teorię ekonomiczną;
- wykazanie, że z punktu widzenia metodologicznego podejście regulacyjne w interpretacji szkoły paryskiej można traktować jako program badawczy w sensie Imre Lakatosa;
- zidentyfikowanie słabości podejścia regulacyjnego.

Przedkładana monografia pt. *Francuskie podejście regulacyjne w teorii ekonomii* znacząco poszerza wiedzę w badanym obszarze i wnosi istotny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

5.1. Charakterystyka merytoryczna dorobku publikacyjnego

Od uzyskania tytułu doktora nauk ekonomicznych mój rozwój naukowo-badawczy jest związany z Zakładem Historii Myśli Ekonomicznej Katedry Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach. Prowadzone przeze mnie badania mają zasadniczo charakter teoretyczny, chociaż opublikowałam również prace o charakterze teoretyczno-empirycznym. Zainteresowania naukowe koncentrują się na trzech obszarach tematycznych:

- historii polskiej i francuskiej myśli ekonomicznej,
- ekonomii heterodoksyjnej, reprezentowanej przede wszystkim przez francuskich regulacjonistów, a także ekonomię instytucjonalną,
- problemach rozwojowych współczesnych gospodarek, ze szczególnym uwzględnieniem sfery regulacyjnej.

Znaczna część mojego dorobku publikacyjnego, rezultat badań prowadzonych w ramach projektów naukowych realizowanych w Zakładzie Historii Myśli Ekonomicznych (spis projektów badawczych znajduje się w Wykazie dorobku w pkt. C.V.II), jest związana z historią myśli ekonomicznej. Z punktu widzenia chronologicznego badania objęły okres od merkantylizmu do myśli współczesnej, a z punktu widzenia przedmiotowego w szczególności dorobek polskiej myśli ekonomicznej, wybrane kategorie ekonomiczne takie jak wartość, własność oraz wolność, a także podejście do roli państwa w wybranych kierunkach ekonomicznych.

Pierwsze moje prace badawcze wpisują się w obszar dotyczący dorobku polskiej myśli ekonomicznej od myśli merkantylistycznej do myśli ekonomicznej dwudziestolecia międzywojennego. Badania nad polską myślą ekonomiczną osadzone były w kontekście dorobku ekonomii zachodniej, stąd przedmiotem dociekań była również zachodnia teoria i doktryna ekonomiczna. W ramach pierwszego etapu badań dokonałam interpretacji merkantylizmu jako pierwszego, w miarę spójnego, systemu teoretycznego, wyodrębniając etapy merkantylizmu zachodniego. Z tej perspektywy wyjaśniłam charakter i warunki rozwoju polskiego merkantylizmu i wykazałam, że sytuacja polityczna oraz umacnianie pozycji szlachty w stanowej strukturze społeczeństwa zaważyły na sytuacji gospodarczej Polski, utrwalając feudalne stosunki społeczne i spowolnienie procesu akumulacji. W kontekście polskiego merkantylizmu przeanalizowałam znaczenie handlu w ujęciu polskich merkantylistów i wykazałam, że chociaż poglądy merkantylistów polskich nie różniły się od poglądów merkantylistów zachodnioeuropejskich, nie miały one przełożenia na politykę gospodarczą, a zwłaszcza na implementację rozwiązań protekcjonistycznych; rolnictwo wciąż stanowiło główną siłę rozwojową Polski Szlacheckiej, a prowadzona polityka była narzędziem realizacji interesów uprzywilejowanej szlachty. Efektem badań nad merkantylizmem była publikacja dwóch rozdziałów w monografii naukowej pt. *Problemy ekonomiczne polskiego merkantylizmu*, U. Zagóra-Jonszta (red.), Katowice 2006¹.

W badaniach opublikowanych w rozdziale monografii naukowej pt. *Polski fizjokratyzm oraz idee protekcjonistyczne XVIII i XIX wieku*, U. Zagóra-Jonszta (red.), Katowice 2007, zbadałam genezę i system ekonomiczny fizjokratyzmu. Wykazałam, że polska myśl ekonomiczna, z uwagi na rolniczy charakter gospodarki, zaakceptowała agrarne idee

---

¹ Szczegółowy spis publikacji znajduje się w Załączniku 5 w Wykazie dorobku habilitacyjnego pkt. II. B i C.

francuskich fizjokratów, pomimo zasadniczych różnic społeczno-gospodarczych i polityczno-ustrojowych.

Badania nad pierwszymi systemami myślenia ekonomicznego pozwoliły sformułować wniosek, że specyficzny polski merkantylizm utrwał porządek feudalny, a w późniejszym okresie idee fizjokratyczne utrwały porządek agrarny potęgując dysonans społeczno-gospodarczy między rozwojem gospodarki Europy Zachodniej opartym na rodzącym się kapitalizmie a rozwojem gospodarki polskiej, w której obowiązujący system polityczno-gospodarczy pogłębiał zacofanie gospodarcze kraju.

Kontynuację prac badawczych nad dorobkiem merkantylizmu i fizjokratyzmu stanowiły badania prowadzone w ramach projektów, których przedmiotem były kategorie ekonomiczne: wartość, własność oraz wolność. Wyniki badań opublikowałam w trzech rozdziałach monografii naukowych poświęconych poszczególnym kategoriom ekonomicznym pt. *Podstawowe kategorie ekonomiczne w ujęciu wybranych kierunków myśli ekonomicznej. Kategoria wartości*, U. Zagóra-Jonszta (red.), Katowice 2014, *Kategoria własności w ujęciu wybranych kierunków myśli ekonomicznej*, U. Zagóra-Jonszta (red.), Katowice 2015 oraz *Kategoria wolności w ujęciu wybranych kierunków myśli ekonomicznej*, U. Zagóra-Jonszta, R. Pęciak (red.), Katowice 2016.

W kolejnych projektach dotyczących historii myśli ekonomicznej przedmiotem moich rozważań była ekonomia klasyczna. Pierwszy etap prac badawczych, który dotyczył zachodniej ekonomii klasycznej, łączył się z badaniami podjętymi przeze mnie w rozprawie doktorskiej prezentującej doktrynę ekonomiczną najbardziej cenionego klasyka ekonomii francuskiej - Jeana-Baptiste'ya Saya. Badania realizowane w rozprawie doktorskiej zostały rozszerzone o zagadnienia dotyczące istoty i genezy klasycznego liberalizmu ekonomicznego, idei leseferyzmu, a także egzemplifikacji kategorii wartości, własności i wolności w interpretacji klasyków francuskich, zwłaszcza w ujęciu Saya, dzięki któremu kontynent europejski poznał założenia rodzącej się wówczas nauki ekonomii sformułowane przez Adama Smitha. Wyniki badań pozwoliły wykazać istotny wkład klasyków francuskich do rozwoju ekonomii klasycznej, ale również pewną odrębność angielskiej i francuskiej ekonomii klasycznej. Francuscy ekonomiści, którzy w wolności gospodarczej i wolności jednostki widzieli motor rozwoju społeczno-gospodarczego, zdecydowanie wyszli poza rozważania stricte teoretyczne, proponując konkretne rozwiązania w obszarze polityki gospodarczej. I chociaż ekonomia angielska na trwałe wpisała się i zdominowała kanon myśli ekonomicznej, to francuscy ekonomiści utorowali jej drogę na kontynencie europejskim.

Kolejny etap badań odnosił się do dorobku teoretycznego wybranych polskich ekonomistów klasycznych. Silny wpływ poglądów ekonomicznych Saya i zaproponowanej przez niego interpretacji doktryny Smitha na Dominika Krysińskiego przejawiał się nie tylko w apoteozie wolności, ale również, z uwagi na zapóźnienia gospodarcze ziem polskich, w aklamacji postępu technicznego; jednocześnie za Sismondim Krysiński dostrzegał negatywne konsekwencje ówczesnego systemu społeczno-gospodarczego. Wpływ Saya na dorobek ekonomiczny Juliana Dunajewskiego, zwolennika wolności w każdym wymiarze, jest oczywisty; jednak akcentowanie czynników pozaekonomicznych, a szczególnie aspektu historycznego, moralnego, prawnego i politycznego wyraźnie sugeruje wpływy Wilhelma Roschera i niemieckiej starszej szkoły historycznej. Analiza doktryny Augusta Cieszkowskiego, w której wątki ekonomiczne przeplatają się z wątkami filozoficznymi, pozwoliła wykazać większe wpływy Smitha, autora *Teorii uczuć moralnych*, niż klasyków francuskich. Badania wykazały, że poglądy polskich ekonomistów stanowiły odbicie dorobku klasyków ekonomii zachodniej, jednak zagadnienia ekonomiczne były analizowane z perspektywy specyficznych uwarunkowań ekonomicznych i zawirowań politycznych. Wyniki badań obejmujących ekonomię klasyczną opublikowałam w rozdziałach monografii naukowej

pt. *Polska klasyczna myśl ekonomiczna na tle angielskiej i francuskiej*, U. Zagóra-Jonszta (red.), Katowice 2009, a także w 9 artykułach naukowych.

W projekcie badawczym, którego tematem był nurt subiektywno-marginalistyczny podjęłam kwestię subiektywizacji ekonomii. Rewolucja marginalna, która wyeksponowała prymat konsumpcji, pojedynczego konsumenta wraz z jego preferencjami, decyzjami i ograniczeniami, psychologizację ekonomiczną jednostki, a także ujęcie mikroekonomiczne sprawiła, że fundamentem ekonomii subiektywnej stała się teoria użyteczności. W badaniach nad dorobkiem polskich marginalistów dokonałam analizy podejścia do koncepcji równowagi mikroekonomicznej i makroekonomicznej. Teoria równowagi w ujęciu mikroekonomicznym znalazła rozwinięcie w polskiej szkole matematycznej, w ramach której ekonomiści, uwzględniając rzeczywistość gospodarczą m.in. brak równowagi na rynkach i wynikających z tego skutków społecznych, procesy kartelizacji czy monopolizacji gospodarki, odeszli od modelowego walrasowskiego ujęcia równowagi. Z punktu widzenia równowagi makroekonomicznej w ocenie większości ekonomistów (zwłaszcza liberałów skupionych w ośrodku krakowskim) strategią dla rodzącej się Polski niepodległej był kapitalistyczny model rozwoju gospodarczego, eliminowanie barier powstałych w wyniku specyficznej polityki zaborców oraz wspieranie zasad wolnej konkurencji i liberalizmu gospodarczego, które miały sprzyjać harmonijnemu rozwojowi. W kontekście równowagi wewnętrznej i zewnętrznej przedmiotem ożywionej dyskusji był stosunek do obcego kapitału (Z jednej strony drenował on polski rynek z zysków, spowalniał rodzimą przedsiębiorczość prywatną, opóźniał postęp techniczny i rozwój przemysłowy kraju, z drugiej umożliwiał realizację dużych inwestycji), pożyczek zagranicznych, procesu kartelizacji i monopolizacji gospodarki. Badania wykazały, że podobnie jak w przypadku wcześniejszych kierunków myślenia ekonomicznego, polscy marginaliści podążali w kierunku wytyczonym przez ekonomię zachodnią, która wyeksponowała kontekst mikroekonomiczny, subiektywny oraz wartości marginalne, jednak problemy społeczno-gospodarcze, przed którymi stanęła odradzająca się gospodarka nadały polskiej teorii subiektywno-marginalistycznej specyficzny kontekst narodowy. Wyniki badań opublikowałam w dwóch rozdziałach monografii pt. *Marginalizm zachodni*, U. Zagóra-Jonszta (red.), Katowice 2011 oraz *Polska myśl ekonomiczna głównego nurtu do drugiej wojny światowej*, U. Zagóra-Jonszta (red.), Katowice 2012.

W badaniach nad dorobkiem polskiej myśli ekonomicznej tematem mojej analizy była również doktryna ekonomiczna prezentowana przez polskich nacjonalistów. Z badań wynikało, że w pierwszym okresie tworzenia się ruchu nacjonalistycznego, tj. w ostatnich dekadach XIX w., myśl nacjonalistyczna pozostawała zasadniczo konserwatywna, a centralne miejsce zajęły cele narodowe i polityczne. Chociaż pojawiały się postulaty demokratyzacji stosunków społecznych, zmniejszenia dysproporcji społecznych i ograniczania pauperyzacji społeczeństwa, poglądy ekonomiczne odgrywały marginalne znaczenie. Dopiero odzyskanie przez Polskę niepodległości zaktywizowało środowisko endecji, którą reprezentowali wybitni ekonomiści. Czołowy ideolog nacjonalistów, Roman Rybarski, konsekwentnie krytykował etatyzm i zbyt daleką ingerencję państwa, jednak jego doktryna społeczno-gospodarcza, w której wyraźne są wpływy szkoły austriackiej, niemieckiej szkoły historycznej oraz podejścia instytucjonalnego, daleka była od liberalizmu gospodarczego. Stanisław Głabiński, Stanisław Grabski i Jerzy Zdziechowski postulowali prymat idei narodu i gospodarstwa narodowego nad jednostką oraz podporządkowanie gospodarki interesowi narodowemu przy ograniczonej ingerencji państwa. Władysław Grabski eksponował kwestie agrarne, a Adam Doboszyński poszukiwał „trzeciej drogi” między socjalizmem a kapitalizmem. Myśl ekonomiczna narodowej demokracji balansowała między liberalizmem, ideą katolickiej nauki społecznej a wpływami nurtu socjalistycznego, w każdym ujęciu jednak naród stanowił fundament dla konsensusu między dwoma antagonistycznymi ugrupowaniami: zwolennikami kapitalizmu, którzy przekonywali o słuszności gospodarki wolnorynkowej oraz jego

przeciwnikami, szczególnie ruchami robotniczymi. Brak zwartego programu gospodarczego, narastające sprzeczności wewnątrz ugrupowania, a także rozbieżności w kwestii programu gospodarczego pogłębiły tendencje rozłamowe w ugrupowaniu narodowym. Wyniki prac badawczych nad dorobkiem społeczno-ekonomicznym narodowych demokratów zostały przedstawione w rozdziałach monografii pt. *Polska nieliberalna myśl społeczno-ekonomiczna do 1918 roku*, U. Zagóra-Jonszta (red.), Katowice 2010 oraz *Myśl społeczno-ekonomiczna poza głównym nurtem w II Rzeczypospolitej*, U. Zagóra-Jonszta, R. Pęciak (red.), Katowice 2013.

Od początku pracy badawczej, obok badań nad polską myślą ekonomiczną, w obszarze moich zainteresowań znalazła się francuska myśl ekonomiczna od myśli fizjokratycznej, przez dorobek klasyków francuskich (omówionych wyżej) do współczesnych francuskich kierunków ekonomicznych. W trzech projektach naukowych analizowałam podejście do roli państwa we francuskiej myśli ekonomicznej od XIX w. do współczesnych interpretacji. Badania zostały zaprezentowane w rozdziałach monografii pt. *Państwo w wybranych kierunkach myśli ekonomicznej od połowy XIX wieku do drugiej wojny światowej*, U. Zagóra-Jonszta, R. Pęciak (red.), Katowice 2017 oraz *Państwo w wybranych kierunkach myśli ekonomicznej w II połowie XX w.*, U. Zagóra-Jonszta, R. Pęciak (red.), Katowice 2018. Najnowsze badania odnoszące się do roli państwa w interpretacji francuskich ekonomistów zostaną opublikowane w monografii współautorskiej B. Danowskiej-Prokop, R. Pęciak, U. Zagóra-Jonszty pt. *Państwo w wybranych kierunkach współczesnej myśli ekonomicznej*, która otrzymała pozytywną recenzję i znajduje się w procedurze wydawniczej. Wyniki prac badawczych wykazały, że w XIX w., nazywanym „złotym wiekiem liberalizmu francuskiego”, obóz obrońców państwa stróża nocnego zdominował myśl ekonomiczną. Za sprawą wybitnych postaci francuskiej ekonomii triumf święciła doktryna liberalna. Wśród cenionych liberałów tego okresu zbadałam stanowisko: Frédérica Bastiata orędownika leseferyzmu, krytyka rodzącego się socjalizmu, a także przeciwnika interwencjonizmu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy przez państwo; Michela Chevaliera liberała, który dostrzegał społeczne bolączki; Gustave’a de Molinari ostatniego przedstawiciela klasycznego liberalizmu we Francji, obrońcy wolności indywidualnej, własności prywatnej, wolnego rynku, wolnej wymiany i zadeklarowanego antagonisty etatyzmu, a także Yvesa Guyota entuzjasty państwa leseferystycznego i prawa własności. Stopniowo jednak od II połowy XIX w. we francuskiej ekonomii kształtowały się inne wizje porządku gospodarczego. Z jednej strony silne były wpływy doktryny broniącej liberalnego porządku ekonomicznego, z drugiej pojawiły się koncepcje postulujące społeczeństwo socjalistyczne oparte na społecznej własności czynników produkcji. Między skrajnymi stanowiskami istniały również poglądy, które bardziej bądź mniej stanowczo odrzucały zarówno klasyczny liberalizm gospodarczy, jak i socjalizm; jedne oscylowały bliżej liberalizmu, inne bliżej poglądów socjalistycznych. Myśl nieliberalną reprezentowali m.in. François Charles Fourier, przedstawiciel socjalizmu utopijnego, który jednak nie wywarł znaczącego wpływu ani na teorię ekonomii, ani na doktrynę gospodarczą; Pierre-Joseph Proudhon przekonany anarchista, indywidualista i antyetatysta, którego anarchizm opierał się na wolności indywidualnej i wolności ogółu; Louis Blanc zwolennik silnego państwa, przeciwnik nieograniczonej konkurencji, która miała prowadzić do pauperyzacji społeczeństwa i propagator warsztatów społecznych, które miały ograniczyć bezrobocie społeczeństwa oraz Jean Jaurès duchowy ojciec i przywódca socjalizmu francuskiego.

Koniec XIX w. przyniósł wzrost znaczenia ruchów socjalistycznych i robotniczych, etatyzm, ekspansjonizm terytorialny, zwiększenie obciążeń podatkowych i wszelkich przejawów interwencjonizmu państwowego, a wraz z tym schyłek „złotego wieku liberalizmu francuskiego”. Podjęte w pierwszej połowie XX w. próby restytucji liberalizmu nie doprowadziły ani do odrodzenia smithowskiej doktryny, ani również do ugruntowania

neoliberalizmu, który skądinąd we francuskiej doktrynie ekonomicznej stanowił trzecią drogę między klasycznym liberalizmem a socjalizmem. Na przełomie XIX i XX w. stopniowo dokonywała się ewolucja podejścia do funkcji państwa od państwa stróża nocnego do państwa opatrnościowego (*État Providence*). Dwie wojny światowe przedzielone doświadczeniami kryzysu gospodarczego z lat 30. dostarczyły legitymizacji dla interwencji ekonomicznej i socjalnej, a także dla ekspansji idei państwa opiekuńczego. Od połowy XX w. tradycja liberalna została całkowicie odrzucona na rzecz pełnego zatrudnienia, restrukturyzacji gospodarki i bezpieczeństwa socjalnego. Zarówno w teorii ekonomii, jak i w polityce gospodarczej dominowała keynesistowska polityka ekonomiczna *à la française*, która sprzyjała tworzeniu silnego państwa opatrnościowego, ale przede wszystkim specyficznego kapitalizmu kierowanego nazywanego dyryżyzmem. Głównym motorem rozwoju społeczno-gospodarczego stało się silne i aktywne państwo. Pod koniec XX w. kryzys finansów publicznych (w wymiarze narodowym i unijnym) oraz odrodzenie praktyk liberalnych (w wymiarze globalnym), których egzemplifikacją był m.in. konsensus waszyngtoński podważyły zasadność państwa opatrnościowego. Idea państwa opiekuńczego ewoluowała w kierunku narodzin aktywnego państwa socjalnego (*État social actif*).

Wnioski z badań są jednoznaczne: na przestrzeni XX w. zarówno w myśli ekonomicznej, polityce gospodarczej, życiu społeczno-gospodarczym, jak i w społecznej świadomości Francuzów jedną z fundamentalnych instytucji, która determinowała porządek społeczno-gospodarczy, a w konsekwencji rozwój społeczno-gospodarczy było silne i mocno interwencyjne państwo.

Moje zainteresowania badawcze stopniowo ewoluowały od historii myśli ekonomicznej do współczesnych kierunków myślenia ekonomicznego, ale równocześnie od ekonomii liberalnej do ekonomii heterodoksyjnej. W sposób szczególny skoncentrowałam badania na francuskim podejściu regulacyjnym. Wyniki badań opublikowałam w 12 artykułach naukowych, a w sposób systematyczny i kompleksowy w monografii naukowej (omówionej w punkcie 4). Część publikacji stanowiła etap wstępny badań nad podejściem regulacyjnym, część zaś dotyczyła konkretyzacji wybranych zagadnień podejmowanych przez regulacjonistów. Do tych drugich prac mogę zaliczyć publikacje dotyczące konceptualizacji regulacji oraz form instytucjonalnych.

W kontekście koncepcji regulacji dokonałam interpretacji pojęcia i konceptualizacji regulacji w rozumieniu tradycyjnej ekonomii angloamerykańskiej oraz podejścia francuskiego. Zbadałam również kwestię zawodności rynku jako przesłanki regulacji publicznej, wykazując, że istnienie zjawiska asymetrii informacji oraz pokusy nadużycia uzasadnia interwencję państwa i wprowadzenie odpowiedniego nadzoru finansowego, korporacyjnego – szerzej instytucjonalnego, a także adekwatnych regulacji prawnych. Kwestie te zaprezentowałam w artykułach:

- *Asymetria informacji i pokusa nadużycia jako przyczyny zawodności*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, Nr 111/2010, „Polityka ekonomiczna”, s. 558-571.
- *Theory of regulation as a subject of economic analysis*, „Ekonomiczni nauki”, Wipusk IV (52/2013), Wisnik Czerniweckiego Torgowielno-Ekonomicznego Institutu, Czerniwci, s. 21-29.

Dokonałam również interpretacji fordyzmu jako modelu wzrostu kumulatywnego. Szczegółowo zbadałam konfigurację instytucjonalną, jaka ukształtowała się w systemie fordowskim, a także wyjaśniłam podstawowe dylematy związane z próbą identyfikacji hierarchii instytucjonalnej w modelu postfordowskim. Ponadto dokonałam interpretacji przyczyn kryzysu makroekonomii w ocenie regulacjonistów, a także interpretacji kryzysów w teorii regulacji, w tym również egzemplifikacji kryzysów od załamania fordowskiego

systemu do kryzysu z lat 2007/2008, który regulacjoniści traktują jako koniec systemu wzrostu opartego na dominacji finansowej. Zagadnienia te przedstawiłam w artykułach:

- *Hierarchia form instytucjonalnych i jej implikacje w interpretacji francuskiej szkoły regulacji*, „Przegląd Zachodniopomorski”, Z. 3, Vol. 1/2014, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, s. 129-137,
- *Interpretacja fordyzmu i postfordyzmu w teorii regulacji*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, Nr 810, „Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego”, Nr 35/2014, T. 2, s. 169-181,
- *Problemy kapitalizmu we francuskiej teorii regulacji*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomiczny w Katowicach”, Nr 176/2014, s. 30-41,
- *Regulacje i kryzysy w świetle francuskiej szkoły regulacji* [W:] J. Bludnik, M. Ratajczak, J. Wallusch (red.), *Ekonomia. Teoria, historia, praktyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2013, s. 20-35.

Od dekompozycji systemu fordowskiego celem regulacjonistów jest sformalizowanie modelu, który wyjaśniałby funkcjonowanie systemu społeczno-gospodarczego. W ramach prowadzonych analiz regulacjoniści badają czy system oparty na dominacji sektora finansowego może stworzyć trwale warunki wzrostu gospodarczego. W artykule pt.

- *Financialisation phenomenon from the perspective of the Regulation School*, „Central European Review of Economics & Finance”, Vol. 13/2016, Nr 3, s. 83-94.

wykazałam, że w interpretacji regulacjonistów uwarunkowania systemu fordowskiego generowały dynamiczny wzrost gospodarczy, natomiast współczesna konfiguracja form instytucjonalnych oparta na finansyzacji nie sprzyja długookresowemu i stabilnemu wzrostowi gospodarczemu. W artykule pt.

- *Model rozwoju społeczno-gospodarczego oparty na kapitale ludzkim z perspektywy szkoły regulacji*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy”, Nr 51 (3/2017), s. 82-90,

z badałam jedną z najnowszych koncepcji szkoły regulacji, która dotyczy stworzenia modelu długookresowego rozwoju społeczno-gospodarczego opartego na zmianach wynikających z przeobrażeń antropogenetycznych człowieka. Hipoteza, którą badają regulacjoniści przyjmuje, że model antropogenetyczny oparty na szeroko pojętym kapitale ludzkim, który uwzględniałby zmiany w ewolucji człowieka i jego życiu, może stanowić nową perspektywę w poszukiwaniach warunków dla trwałego i koherentnego rozwoju społeczno-gospodarczego. W modelu tym kapitał ludzki odnosi się nie tylko do wiedzy i umiejętności ucieleśnionych w człowieku, ale również uwzględnia zmiany w sektorach edukacji, opieki zdrowotnej i kultury, które we współczesnych gospodarkach mają coraz większe znaczenie. Za tą tezą przemawiają m.in. zmiany demograficzne, ciągły wzrost wydatków publicznych i prywatnych w tych sektorach, a także rosnący udział tych sektorów w ogólnej produkcji i zatrudnieniu.

Jednym z interesujących kierunków rozwoju programu badawczego regulacjonistów jest koncepcja różnorodności kapitalizmów. Konkretyzację rozważań w tym obszarze stanowią moje badania empiryczne dotyczące modelu rozwojowego Korei Południowej. Na przestrzeni kilku dekad gospodarka południowokoreańska dokonała spektakularnego skoku cywilizacyjnego, przechodząc od ubogiego społeczeństwa agrarnego przez etap szybkiej industrializacji aż do osiągnięcia wysokiego poziom rozwoju technologicznego. Wyniki badań pozwoliły wskazać kilka grup czynników, które sprawiły, że gospodarka ta stała się światową potęgą z wysokim PKB per capita i silną bazą przemysłową. Wśród tych czynników wskazałam: neoklasyczne czynniki wzrostu gospodarczego i rozwoju społeczno-gospodarczego (dynamiczny proces akumulacji kapitału, wysokie oszczędności krajowe, masową edukację, mobilizację zasobów ludzkich, wzrost produktywności, a także makroekonomiczną stabilność), model *flying gees* (tu źródeł wzrostu poszukuje się w imporcie towarów wyższych technologicznie oraz w napływających wysokich inwestycjach bezpośrednich do gospodarki, co pozwala na pozyskanie niezbędnej wiedzy technologicznej)

oraz kluczową rolę silnie interwencyjnych rządów w procesie industrializacji (tzw. *developmental state*). Dalsze badania wykazały, że chociaż sukces koreańskiej gospodarki jest imponujący, utrzymanie takiego tempa wzrostu jest problematyczne. Wśród wyzwań, przed którymi stoi gospodarka południowokoreańska wskazałam spowolnienie wzrostu gospodarczego, malejącą produktywność sektora usług, pogorszenie sytuacji finansowej gospodarstw domowych wynikające z szybko rosnącego poziomu ich zadłużenia, pogłębianie dysproporcji dochodowych oraz niekorzystne warunki demograficzne takie jak niska liczba urodzeń czy szybko starzejące się społeczeństwo. Gospodarka koreańska musi się również zmierzyć z negatywnymi zjawiskami na rynku pracy, ale również ze skutkami długo utrzymującej się oligopolistycznej struktury opartej na dużych konglomeratach i słabo rozwiniętym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw. Wyniki badań przedstawiłam w artykule:

- *Is the Korean Developmental State a Model to Follow?*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Research Papers of Wrocław University of Economics”, Nr 523/2018, s. 312-323.

a także zaprezentowałam na konferencji, której tematem była różnorodność kapitalizmów (Lille, 14-15 czerwca 2018 r.) [Artykuł pt. *South Korea: socio-economic development and its challenges* znajduje się w procedurze wydawniczej CLERSÉ (Centre Lillois d'Études et de Recherches Sociologiques et Économiques de Lille)].

Ukierunkowując prace badawcze na ekonomię heterodoksyjną, obok podejścia regulacyjnego, podjęłam badania dotyczące ekonomii instytucjonalnej. Zbadałam m.in. pojęcie i znaczenie instytucji, konceptualizację instytucji w teorii Douglassa Cecila Northa, istotę reguł formalnych, nieformalnych ograniczeń, efektywnego sposobu egzekwowania, a także kwestię zmian instytucjonalnych, które determinują efektywność adaptacyjną rynków. Przedmiotem moich badań była również interpretacja czynników wpływających na wzrost gospodarczy z punktu widzenia ekonomii instytucjonalnej, a także pomiar zjawisk instytucjonalnych i jakości instytucji. W tym kontekście odniosłam się do prób stworzenia ilościowej analizy instytucjonalnej, która pozwoliłaby zbadać jakość instytucji oraz ich wpływ na tempo rozwoju gospodarczego. Wyniki zaprezentowałam w artykułach:

- *Instytucje formalne i nieformalne oraz ideologia w ujęciu instytucjonalnym Douglassa Cecila Northa*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach”, Nr 48/2008, s. 47-59;
- *Badania wzrostu w perspektywie nowej ekonomii instytucjonalnej*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach”, Nr 54/2008, s. 93-108;
- *Niektóre wskaźniki pomiaru jakości instytucji*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego”, Nr 139/20120, „Ekonomia. Mikroekonomia i ekonomia instytucjonalna”, Nr 10, s. 27-38.

Konkretyzację badań nad ekonomią instytucjonalną stanowiły rozważania o charakterze teoretyczno-empirycznym, w ramach których dokonałam egzemplifikacji podejścia instytucjonalnego do wybranych zagadnień i zjawisk ekonomicznych m.in. analizy uwarunkowań instytucjonalnych w krajach Ameryki Łacińskiej i krajach Azji, funkcjonowania instytucji w kontekście zrównoważonego rozwoju, a także konkurencyjności gospodarek Unii Europejskiej w wymiarze instytucjonalnym.

W badaniach dotyczących krajów latynoamerykańskich wykazałam, że w latach 80. XX w. w większości krajów Ameryki Łacińskiej kryzysy zadłużeniowe, których konsekwencją były kryzysy finansowe i walutowe, a także szybka pauperyzacja społeczeństw, spowodowane były m.in. zbyt dużą etatyzacją gospodarek (wysokimi wydatkami publicznymi, niewydolnością systemu kredytowego, ograniczeniami nałożonymi na przepływ kapitału), błędami we wdrażaniu reform strukturalnych oraz słabościami instytucjonalnymi. Wśród najważniejszych niedomagań instytucjonalnych wskazałam problemy z procesem

demokratyzacji i konsolidacją demokracji, zjawisko ubóstwa, pogłębiające się nierówności społeczne, a także niską jakość rządzenia i słabą jakość otoczenia biznesowego. Jako rekomendację w celu przeciwdziałania tym zjawiskom, a także zmniejszenia makroekonomicznych podatności na szoki wskazałam konieczność wprowadzenia i realizowania wewnętrznych reform instytucjonalnych w tych gospodarkach. Wyniki badań przedstawiłam w badaniach własnych oraz w artykule pt.

- *Instytucjonalne niedomagania systemów latynoamerykańskich*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach”, Nr 59/2010, s. 213-235.

W tym samym nurcie empiryczno-teoretycznym będącym egzemplifikacją podejścia instytucjonalnego mieszczą się badania dotyczące uwarunkowań kulturowych oraz jakości *governance* w wybranych gospodarkach azjatyckich. W badaniach wykazałam, że kryzys z 1997 r., który zakończył spektakularny wzrost gospodarczy (tzw. *the East Asian Miracle*), wymusił podjęcie działań na rzecz przywrócenia stabilizacji makroekonomicznej, zwiększenia odpowiedzialności rządzących, wzmocnienia partycypacji i transparentność podejmowanych decyzji w zakresie regulacji sektora finansowego. Pomimo że zasady *governance* stały się konieczne dla odbudowy zaufania inwestorów do azjatyckich rynków finansowych, w świetle wybranych wskaźników jakość rządzenia w badanych gospodarkach nie uległa poprawie. Jako jedną z przyczyn wskazałam wysoki poziom korupcji, która w gospodarkach azjatyckich przybrała szczególną formę tzw. *crony capitalismu*. *Crony capitalism*, który opiera się na specyficznych powiązaniach, nieformalnych związkach i zależnościach między sektorem rządowym, biznesowym i sektorem bankowym stał się przedmiotem moich kolejnych badań. Sformułowane przeze mnie wnioski potwierdzały, że w regionie Azji zjawisko korupcji było endemiczne i wynikało po części z uwarunkowań kulturowych, które przekładały się na społeczne przyzwolenie praktyk korupcyjnych. Badania wykazały, że obok gospodarek, które charakteryzował wysoki poziom korupcji, współistniały gospodarki o wyjątkowych standardach zapewniających transparentność systemu (np. Hongkong, Singapur). Analiza tych gospodarek pozwoliła sformułować wniosek, że skuteczne i egzekwowane prawo, silne i niezależne agencje rządowe przeciwdziałające korupcji oraz *corporate governance* są pożądanymi mechanizmami zwalczania korupcji i ograniczania *crony capitalismu*. Wyniki badań zostały opublikowane w artykułach:

- *Crony capitalism - mit czy rzeczywistość w krajach Azji Wschodniej i Azji Południowo-Wschodniej* [W:] J. Marszałek-Kawa (red.), *Militarne i gospodarcze determinanty państwowości azjatyckiej*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010, s. 206-229.
- *Jakość governance: z doświadczeń gospodarek azjatyckich*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” Nr 39, „Problemy ekonomii, polityki ekonomicznej i finansów publicznych”, T. 1, s. 779-786.

W omówionym powyżej dorobku wskazałam najważniejsze obszary mojej aktywności naukowej i publikacyjnej. Przedmiotem moich badań były również zagadnienia dotyczące, problemów globalnych, koncepcji *emerging market* w kontekście oceny potencjału gospodarki Federacji Rosyjskiej na tle wybranych gospodarek transformujących się, bezpośredniego celu inflacyjnego jako instrumentu stabilizacyjnego w gospodarkach latynoamerykańskich, gospodarki unijnej czy koncepcji *good governance*. Szczegółowy spis publikacji naukowych znajduje się w Wykazie dorobku habilitacyjnego (Załącznik 5, pkt. II. B i II.C).

5.2. Charakterystyka aktywności naukowo-badawczej

Od 2004 roku brałam udział w 8 projektach naukowych, na które w sumie składało się 15 etapów badań. Projekty te były realizowane w Zakładzie Historii Myśli Ekonomicznej Katedry Ekonomii, a wyniki tych prac są publikowane w monografiach naukowych.

Byłam autorką (współautorką) referatów zaprezentowanych na 25 konferencjach naukowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym. Ponadto uczestniczyłam w ponad 15 konferencjach, na których zgłosiłam referat, poster bądź uczestniczyłam w obradach i panelach dyskusyjnych. Tematyka konferencji jest związana przede wszystkim z historią myśli ekonomicznej, teorią ekonomii oraz ogólnie z ekonomią. Jestem stałym uczestnikiem cyklicznych konferencji pt.

- „Dokonania współczesnej myśli ekonomicznej” organizowanych przez Zakład Historii Myśli Ekonomicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach,
- „Współczesne problemy ekonomiczne” organizowanych przez Katedrę Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katedrę Ekonomii Wydziału Zarządzania i Ekonomiki Usług Uniwersytetu Szczecińskiego oraz Katedrę Polityki Ekonomicznej i Europejskich Studiów Regionalnych Wydziału Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu,
- „Problemy ekonomii, polityki ekonomicznej i finansów publicznych” organizowanych przez Katedrę Ekonomii i Polityki Ekonomicznej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu,

a także częstym uczestnikiem

- „Zjazdu Katedr Ekonomii. Ekonomiczne wyzwania XXI wieku” organizowanych przez Katedrę Mikroekonomii Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego.

Za działalność naukową otrzymałam trzy Nagrody Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego/Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach.

- W 2004 r. nagrodę zespołową stopnia drugiego za rozwój naukowy, w tym za wyróżniającą się pracę doktorską.
- W 2007 r. nagrodę zespołową stopnia drugiego za współautorstwo monografii naukowej pt. *Problemy ekonomiczne polskiego merkantylizmu*.
- W 2008 r. otrzymałam nagrodę zespołową stopnia trzeciego za współautorstwo monografii naukowej pt. *Polski fizjokratyzm oraz idee protekcjonistyczne XVIII i XIX wieku*.

5.3. Charakterystyka ilościowa dorobku publikacyjnego

Podsumowując mój dorobek publikacyjny oraz osiągnięcia naukowo-badawcze w zakresie ekonomii, jestem autorką lub współautorką 58 publikacji, w tym:

- autorką jednej monografii, którą wskazuję jako osiągnięcie naukowe, zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.,
- autorką 15 rozdziałów w monografiach naukowych,
- autorką 32 artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych, w tym 5 w języku angielskim
- współautorką 2 artykułów naukowych w języku angielskim opublikowanych w czasopismach naukowych,

- autorką 7 artykułów opublikowanych w materiałach pokonferencyjnych, w tym jeden w języku angielskim,
- współautorką jednego artykułu opublikowanego w materiałach pokonferencyjnych opublikowanego w języku angielskim,
- współredaktorką 4 monografii naukowych,
- współredaktorką 4 czasopism naukowych.

Powyższe zestawienie zostało zaprezentowane w tabeli 1.

Tabela 1. Zestawienie ilościowe dorobku publikacyjnego

Aktywność publikacyjna	Łącznie	Przed uzyskaniem stopnia doktora nauk ekonomicznych	Po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych	
			samodzielnie	we współautorstwie
Monografie	1	-	1	-
Artykuły w czasopismach, w tym w języku angielskim	34 (7)	2	30 (5)	2 (2)
Rozdziały w monografiach	15	-	15	-
Materiały pokonferencyjne (Books of Proceedings), w tym w języku angielskim	8 (1)	-	7	1 (1)
Łącznie, w tym w języku angielskim	58 (8)	2	53 (5)	3 (3)
Współredakcje				
Współredakcja czasopism naukowych	4	-	-	4
Współredakcja monografii naukowych	4	-	-	4
Łącznie	8	-	-	8
Współredakcja Wstępów, Zakończeń				
Współredakcja Wstępów, Zakończeń	4	-	-	4
Redakcja Wstępów	2	-	2	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy EXPERTUS, bazy własnej Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach (5.03.2019 r.).

W ujęciu wskaźnikowym mój dorobek publikacyjny został przedstawiony w poniższej tabeli.

Tabela 2. Wykaz cytowań przygotowany na podstawie baz: Web of Science, Scopus, BazEkon oraz Google Scholar, Publish or Perish.

	Web of Science (autocytowania)	Scopus (autocytowania)	Publish or Perish (autocytowania)	BazEkon (autocytowania)
Liczba cytowań	1	2	25 (3)	25 (9)
H-Index (z uwzględnieniem autocytowań)	1	1	3	2
H-Index (bez autocytowań)	1	1	3	2

Źródło: Tabela sporządzona przez Dział Parametryzacji i Pozycjonowania Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, stan na 26.02.2019 r.

6. Omówienie działalności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej

W ramach działalności dydaktycznej od początku pracy w Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach prowadziłam na różnych kierunkach i w różnym wymiarze godzin zajęcia z kilkunastu przedmiotów.

Pierwszy obszar mojej działalności dydaktycznej obejmuje obszar ekonomii, w ramach której prowadzę wykłady i ćwiczenia z *Mikroekonomii* i *Makroekonomii*. Na studiach podyplomowych „Mechanizmy funkcjonowania strefy euro” organizowanych przez Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, a dofinansowanych przez Narodowy Bank Polski prowadziłam wykłady z *Podstaw makroekonomii*.

Drugi obszar mojej działalności dydaktycznej jest związany gospodarkami rozwijającymi się, ze szczególnym uwzględnieniem rynków wschodzących. W ramach tego obszaru prowadzę wykłady autorskie, w tym wykład kierunkowy *Uwarunkowania działalności gospodarczej na rynkach wschodzących* oraz wykład swobodnego wyboru *Rynki wschodzące*.

W 2009 r. na Wydziale Ekonomii na kierunku Ekonomia uruchomione zostały dwie specjalności prowadzone przez pracowników Katedry Ekonomii: *Ekonomia menedżerska* (1 stopień) i *Analitik rynku* (2 stopień). W ramach specjalności *Ekonomia menedżerska* prowadzę przedmioty *Finansowanie przedsiębiorstw* oraz *Strategie przedsiębiorstw*. Od 2014 r. na Wydziale Ekonomii na kierunku Przedsiębiorczość i Finanse, który jest kierunkiem o profilu praktycznym, koordynuję i prowadzę dwa przedmioty praktyczne: *Finansowanie działalności gospodarczej* oraz *Zakładanie działalności gospodarczej*. W ramach zajęć dydaktycznych prowadzonych na kierunku o profilu praktycznym, a także w ramach przedmiotów specjalnościowych organizuję spotkania z praktykami życia gospodarczego: przedstawicielami sektora bankowego, sektora ubezpieczeniowego, administracji publicznej m.in. ZUS, Urzędu Skarbowego, Urzędu Miejskiego, a także wizyty studyjne (np. w inkubatorach przedsiębiorczości). We wcześniejszych latach prowadziłam wykłady i ćwiczenia obejmujące tematykę integracji europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem polityki regionalnej, wspierania rozwoju regionalnego oraz funduszy strukturalnych.

W cyklicznych ankietach ewaluacyjnych wypełnianych przez studentów prowadzone przeze mnie zajęcia są oceniane na poziomie wyższym niż średnia ocena zajęć prowadzonych na Wydziale Ekonomii.

W zakresie opieki naukowej nad studentami od 2010 r. prowadzę seminaria dyplomowe, w tym również seminaria na studiach podyplomowych. Byłam promotorem 80 prac dyplomowych na studiach 1 stopnia, a także autorem ponad 245 recenzji prac licencjackich i magisterskich obronionych na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach. Ponadto byłam promotorem 30 dyplomantów na studiach podyplomowych „Mechanizmy funkcjonowania strefy euro”. W 2016 r. praca dyplomowa przygotowana pod moim kierunkiem przez dwie seminarzystki otrzymała I miejsce wśród najlepszych prac VII edycji tego projektu edukacyjnego.

W dniu 9 marca 2017 r. mocą uchwały Rady Wydziału Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach zostałam promotorem pomocniczym rozprawy doktorskiej mgr Jolanty Pasionek nt. „Rynek Forex w warunkach wzrostu znaczenia gospodarek wschodzących”. Promotorem rozprawy jest dr hab. Jacek Pietrucha, prof. UE.

Dopełnieniem moich doświadczeń dydaktycznych jest działalność popularyzatorska, w ramach której aktywnie promuję edukację ekonomiczną. Prowadzę autorskie zajęcia poza programem studiów w ramach umów zawartych z Uniwersytetem Ekonomicznym

w Katowicach dla uczniów szkół technicznych i licealnych. Prowadzę również spotkania w formie wykładów i warsztatów w ramach programów realizowanych przez Centrum Kształcenia przez Całe Życie Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach m.in. programu Ekonomia dla Liceum i Technikum oraz Uniwersytetu Ekonomicznego Trzeciego Wieku.

Szczegółowy opis mojej działalności dydaktycznej, a także działalności na rzecz popularyzacji nauki znajduje się w Wykazie dorobku habilitacyjnego (Załącznik 5 pkt III.I.II-I.VI).

Obok działalności dydaktycznej i popularyzatorskiej realizuję szereg działań organizacyjnych na rzecz Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, kierunku Ekonomia prowadzonego na Wydziale Ekonomii oraz Katedry Ekonomii.

Byłam członkiem zespołów przygotowujących „Raport samooceny” na potrzeby akredytacji dwóch kierunków (Ekonomii i Międzynarodowych Stosunków Ekonomicznych) na Wydziale Ekonomii.

Od 1 października 2018 r. pełnię funkcję menedżera kierunku Ekonomia. W ramach tej funkcji współpracuję z kuratorem kierunku nad zmianą efektów kształcenia na kierunku zgodnie z wymogami Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 14 listopada 2018 r., dokonuję weryfikacji programów kształcenia oraz kart opisu przedmiotów na kierunku, a także podejmuję działania w celu nawiązywania relacji z otoczeniem, zwłaszcza w zakresie współpracy z biznesem.

Brałam również udział w przygotowaniu programów kształcenia i uruchomieniu trzech specjalności na kierunku Ekonomia: *Ekonomia menedżerska*, *Analitik rynku* oraz *Rynki i konkurencja w warunkach globalizacji*.

W ramach działań organizacyjnych na rzecz Katedry Ekonomii, aktywnie uczestniczę w organizacji konferencji naukowych organizowanych co dwa lata przez Zakład Historii Myśli Ekonomicznej Katedry Ekonomii pod wspólnym tytułem „Dokonania współczesnej myśli ekonomicznej”. W latach 2003-2013 pełniłam funkcję sekretarza konferencji, a od 2013 r. jestem współorganizatorem tych konferencji. Od 2012 r. biorę również aktywny udział w organizacji cyklicznych konferencji „Współczesne problemy ekonomiczne” współorganizowanych przez Katedrę Ekonomii Wydziału Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katedrę Ekonomii Wydziału Zarządzania i Ekonomiki Usług Uniwersytetu Szczecińskiego oraz Katedrę Polityki Ekonomicznej i Europejskich Studiów Regionalnych Wydziału Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu (od 2014 r.). Szczegółowy opis mojego udziału w komitetach organizacyjnych znajduje się w Wykazie dorobku habilitacyjnego (Załącznik 5, pkt. III. C). Oprócz organizacji konferencji, koordynuję również obciążenia dydaktyczne pracowników i doktorantów Katedry.

W przedstawionym autoreferacie syntetycznie omówiłam moje osiągnięcia naukowo-badawcze, dydaktyczne i organizacyjne po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii. Szczegółowe informacje dotyczące mojego dorobku publikacyjnego, udziału w projektach i konferencjach naukowych, osiągnięć dydaktycznych i popularyzatorskich zostały przedstawione w Wykazie dorobku habilitacyjnego, który stanowi Załączniki 5 do Wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego.

Renata Peciak

.....
podpis

Katowice, 26 marca 2019 r.